

УДК 719

Дудун Ю. – ст. гр. КІ-11

Галицький фаховий коледж імені В'ячеслава Чорновола

УКРАЇНСЬКІ КУЛЬТУРНІ ПАМ'ЯТКИ: ВТРАТИ ВОЄННОГО ЧАСУ

Науковий керівник: к.іст.н. Потіха О.Б.

Dudun Yu.

Vyacheslav Chornovil Halytskyi College

UKRAINIAN CULTURAL HERITAGE: LOSSES DURING WAR TIME

Supervisor: PhD, Potikha O.B.

Ключові слова: культурні пам'ятки, російсько-українська війна

Keywords: cultural heritage, russian-ukrainian war

Велика війна Московії проти України почалася 24 лютого 2022 р. Вона стала новим етапом війни, розпочатої московитами у 2014 р. і наймасштабнішим воєнним конфліктом часів Другої світової. Війна завдає Україні і українцям непоправних втрат – щодня гинуть люди, знищуються інфраструктурні об'єкти та житлові будинки, руйнуються національні парки та заповідники. Під час бойових дій зазнають руйнування об'єкти культурної спадщини, які бережуть пам'ять нації, її культурний код: музеї, бібліотеки, сакральні споруди, пам'ятки архітектури.

Найбільших втрат і збитків культурна інфраструктура зазнала у тих областях, де ведуться найактивніші бойові дії: у Донецькій, Харківській, Херсонській, Київській, Миколаївській, Луганській, Запорізькій областях та місті Києві. За менш як два місяці повномасштабної війни російські окупанти пошкодили або вщент зруйнували понад 150 культурних пам'яток [7]. Проте ворог не зупиняється, українські міста і села продовжують потерпати від російських ракет. У Міністерстві культури та інформаційної політики повідомили, що станом на 25 грудня 2023 р. зазнали пошкоджень чи руйнувань через російську агресію 1907 об'єктів культурної інфраструктури без урахування пам'яток культурної спадщини; з них 306 – знищені (16%) [8]. Що стосується об'єктів культурної спадщини України, то за період з 24 лютого 2022 по 25 червня 2023 р. пошкоджено або зруйновано 664 пам'ятки. З них 211 архітектурних пам'яток, архітектури й містобудування – 186, історії – 179, історії монументального мистецтва – 18, містобудування і монументального мистецтва – 17, археології – 16 [3, 4].

Зокрема, серед пошкоджених пам'яток культурної спадщини України: церква Святого Миколая 1797 р. побудови в Бахмуті; старовинна будівля Оріхівського краєзнавчого музею 1893 р. побудови; музей Богдана та Варвари Ханенків, збудований у 1887–1891 рр. у Києві; Георгіївська церква у селі Заворичі Київської області; будинок «Слово» у Харкові; костел Воздвиження Чесного Хреста 1771 р. побудови в селі Берездівці Львівської області; художній музей імені Архипа Куїнджі у Маріуполі; 100-річна Лисичанська гімназія; літературно-меморіальний музей Григорія Сковороди на Харківщині та багато інших [3].

Пошкодження і руйнування об'єктів культурної інфраструктури в Україні зафіксовано у 274 територіальних громадах. Зокрема, це клубні заклади (923); заклади мистецької освіти (145); музеї та галереї (106); театри, кінотеатри та філармонії (35); парки, зоопарки, заповідники (14); цирку (3). З них 306 (16%) повністю знищені [1].

Через російське вторгнення зазнали руйнувань приміщення бібліотек та бібліотечні фонди. Лише, у перші місяці повномасштабної війни 101 бібліотека втратила частину своїх фондів, в 21 бібліотеці – не зберігся жоден документ, зруйновано принаймні 4 публічні бібліотеки та пошкоджень зазнали 35 книгозбірень. На початку 2023 р. окупантами було пошкоджено та зруйновано 479 українських бібліотек, а на кінець 2023 р. їх кількість збільшилась і становила 681 бібліотека. Але це далеко не повна інформація, оскільки немає даних щодо бібліотек у Маріуполі (це майже двадцять приміщень). У Міністерстві культури зазначають, що на територіях, які перебувають у тимчасовій окупації, неможливо порахувати точну кількість культурних об'єктів, що постраждали під час бойових дій. За статистикою обласних військових адміністрацій в окупації лише бібліотек нараховується до чотирьох тисяч [6]. Тимчасова окупація Луганської, значної частини Херсонської, Запорізької та Донецької областей унеможлиблює обрахунок точної кількості об'єктів культурної інфраструктури та пам'яток культурної спадщини України, що постраждали в ході бойових дій та окупації. Через війну Росії проти України під загрозою опинилися об'єкти світової культурної спадщини ЮНЕСКО. Зокрема, це Печерська Лавра і собор Святої Софії у Києві, старе місто Львів та історичний центр Одеси, Миколаївська астрономічна обсерваторія та інші пам'ятки, як сьогодні стоять перед серйозною загрозою руйнування [2].

Міністерство культури та інформаційної політики створило ресурс «Зафіксовані воєнні злочини», в якому міститься інформація про факти руйнування культурних пам'яток України. Зважаючи на вимоги часу, Національна історична бібліотека України започаткувала проєкт «Міста і села України. Втрати воєнного часу». Його мета – оперативне відображення інформації про зруйновані або пошкоджені об'єкти культурної спадщини в різних регіонах України [5].

В часі жорстокої російсько-української війни надзвичайно важлива для України підтримка та допомога міжнародної спільноти. Мова йде про заходи, спрямовані, насамперед, на припинення війни, досягнення справедливого миру для України, і, зрозуміло, створення спільного фонду з відновлення української культурної спадщини та об'єктів культурної інфраструктури за рахунок репарацій з боку держави-агресора.

Список використаних джерел:

1. Буняк В. Через російську агресію 1907 об'єктів культурної інфраструктури зазнали пошкоджень чи руйнувань // URL: <https://detector.media/infospace/article/221575/2024-01-10-cherez-rosiysku-agresiyu-1907-obiektiv-kulturnoi-infrastruktury-zaznaly-poshkodzen-chy-ruynuvan/>
2. Війна Росії проти культурної спадщини України // chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://ukraine.europarl.europa.eu/cmsdata/250651/0133_1258078_EPRS-AaG-729377-Russias-war-Ukraine-cultural-heritage-FINAL-ForTrad.pdf URL:
3. В Україні пошкоджено 664 об'єкти культурної спадщини внаслідок вторгнення // URL: <https://suspilne.media/culture/532069-v-ukraini-poskodzeno-664-obekti-kulturnoi-spadsini-vnaslidok-vtorgnenna-mkip/>
4. Загарбати або знищити: 18 пам'яток української архітектури, які зруйнувала росія // <https://rubryka.com/article/18-pamyatok-arhitektury-yaki-zrujnuvala-rosiya/>
5. Міста і села України. Втрати воєнного часу // URL: https://nibu.kyiv.ua/msu_vtraty/
6. Потіха О.Б. Соціокомунікаційна діяльність бібліотек в реаліях війни // Соціокомунікаційна наука в парадигмі смислових трансформацій: суспільні виклики, тренди освіти і професійної діяльності: збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції (м. Ірпінь, 19 травня 2023 р.) / За заг. ред. д.н.соц.ком. Н. Зикун, к.п.н. З. Шарлович, д.н.соц.ком. Т. Гиріної. Ірпінь: Державний податковий університет, 2023. С. 52-55.
7. Український культурний фонд запускає інтерактивну «Мапу культурних втрат» // URL: https://ucf.in.ua/news/culture_loss
8. 1907 об'єктів культурної інфраструктури зазнали пошкоджень чи руйнувань через російську агресію // URL: <https://mcip.gov.ua/news/1907-obyektiv-kulturnoyi-infrastruktury-zaznaly-poshkodzen-chy-ruynuvan-cherez-rosiysku-agresiyu/>